

# Dolomites de Cortina d'Ampezzo, excursions a l'abast de tothom



Història de l'escalada a Montserrat: Les primeres de la uec durant l'inici  
De la postguerra (1939-1949) • Jesús Morales: "seguir fins al cim a vegades vol dir triar  
entre la vida i la mort" • Apunts d'una travessa per Turquia pel Lycian Way - Likya Yolu

6

## Dolomites de Cortina d'Ampezzo, excursions a l'abast de tothom

per P. Garriga

12

## Jesús Morales: "Seguir fins al cim a vegades vol dir triar entre la vida i la mort"

per J. Tarré

18

## Història de l'escalada a Montserrat: les primeres de la UEC durant l'inici de la postguerra (1939-1949)

per Ò. Masó i A. Masó

24

## Apunts d'una travessa per Turquia pel Lycian Way - Likya Yolu

per J. Alabarce i D. Lefol



5 Editorial

30 SMS Muntanya

31 Retalls de muntanya

32 Notícies i activitats

33 Llengua i muntanya

34 Concursionisme

35 Ressenyes

37 Llibres

Núm. 394 / Setembre-octubre 2016

**Edita:** Unió Excursionista de Catalunya

**Direcció:** Francesc Brugalada

**Subdirecció:** Lluís Catasús

**Consell de Redacció:** Concepció Arnau, Manel Canales, Pasqual Garriga i Martí, Jordi Martorell, Ramon Pascual, Israel Perni, Bernat Ros i Eduard Soler.

**Redactora:** Jordina Tarré

**Col·laboradors:** Joaquim Alabarce, Òriol Masó i Albert Masó, Dominique Lefol

**Fotografia Portada:** Les Tre Cime di Lavaredo  
**Autor:** P. Garriga

**Disseny:** Robert Masip

**Reproducció digital:** Tren Estudi Gràfic

**Producció:** Gráficas Campás

**Dipòsit legal:** B -14822-1975



Amb el suport de:



Generalitat de Catalunya  
Departament de la Presidència

Excursionisme és membre de:



**Pàgina web:** [www.excursionisme.cat](http://www.excursionisme.cat)

Prohibida la reproducció total o parcial dels textos i fotografies publicades a la revista sense l'expressa autorització dels autors.

Els articles publicats a excursionisme reflecteixen només l'opinió dels autors, no forçosament la de la UEC.

D'aquesta revista se n'han editat 4.000 exemplars.

**Preu exemplar:** 3 euros



 **Obra Social "la Caixa"**



---

# HISTÒRIA DE L'ESCALADA A MONTSERRAT: LES PRIMERES DE LA UEC DURANT L'INICI DE LA POSTGUERRA (1939-1949)

---

Montserrat, la muntanya lluminosa. Autor: Albert Masó Garcia

*Les cròniques que tracten la història de l'escalada a Montserrat estableixen diferents èpoques segons un criteri bàsicament temporal, tot i que també tenen en compte els materials, els objectius i la mentalitat predominant entre els escaladors protagonistes.*

*La primera d'aquestes èpoques correspon a la de les primeres escalades oficials, la qual coincideix alhora amb el reconeixement de l'escalada a Catalunya com a activitat muntanyenca consolidada. L'esclafit de la guerra civil i el seu tràgic desenllaç acabà amb aquesta primera etapa, mentre que l'inici de la conseqüent i llarga postguerra significà el començament de la segona, coneguda amb el nom de "la vella escola" i que correspon als anys 1939-1949. Tot i que la misèria i la repressió assolaven implacablement el país, aquest període és considerat de renaixement i esplendor muntanyenc, reblert d'escalades èpiques que tenien com a objectiu principal assolir el cim d'agulles verges de tota petjada humana. Algunes de les primeres ascensions a agulles destacades de Montserrat foren protagonitzades per socis de la UEC, tot i que això no ha transcendit tant com altres escalades que han quedat associades intrínsicament a les inicials de certs centres excursionistes o grups especials d'escalada. L'objectiu del present article és rescatar de l'oblit o del desconeixement les primeres que duen impreses les sigles de la UEC i honorar els principals escaladors que les van capitanejar.*

TEXT I FOTOGRAFIES D'ÒSCAR I ALBERT MASÓ GARCIA

## L'ÈPOCA DE LES PRIMERES ESCALADES

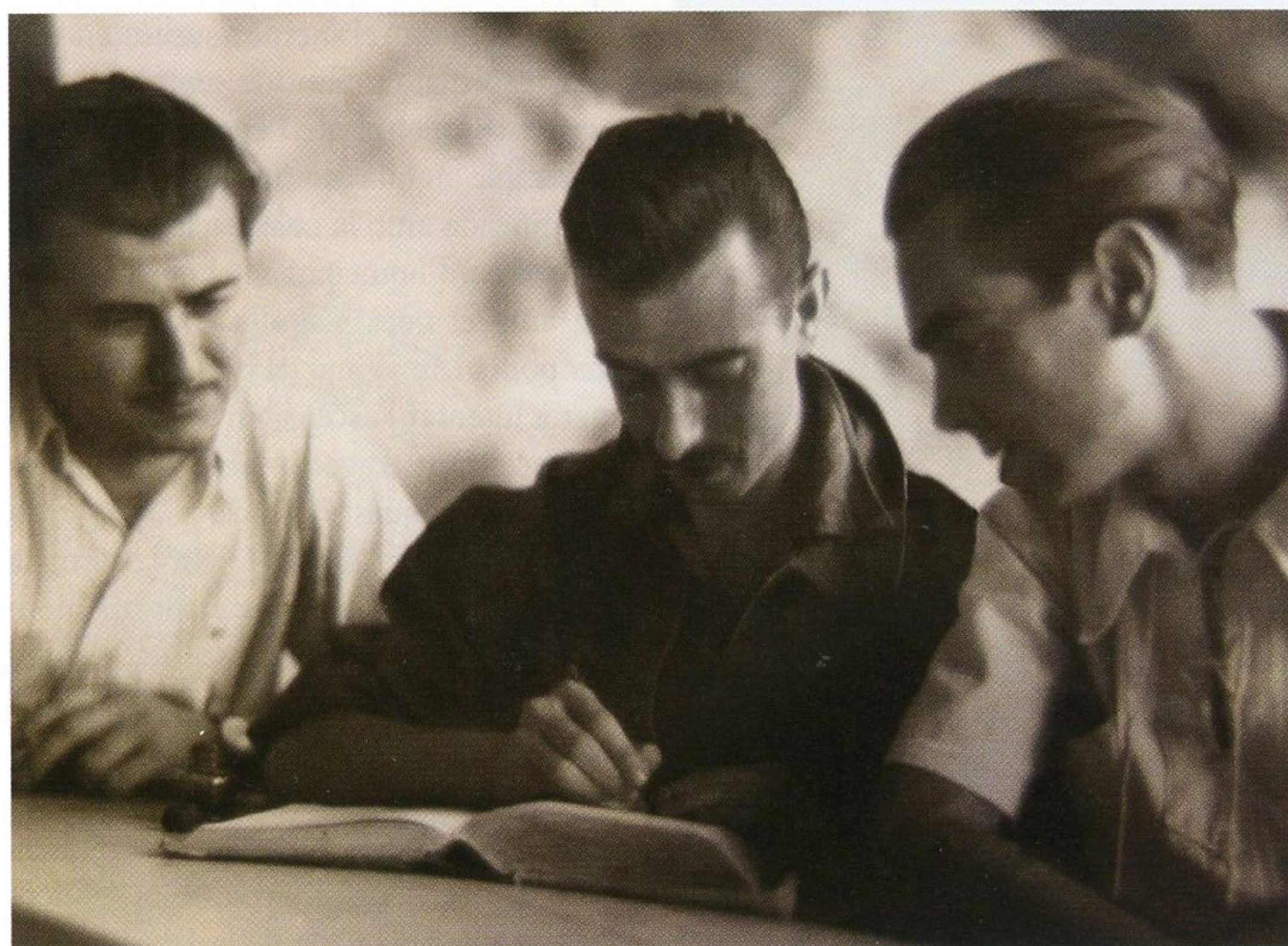
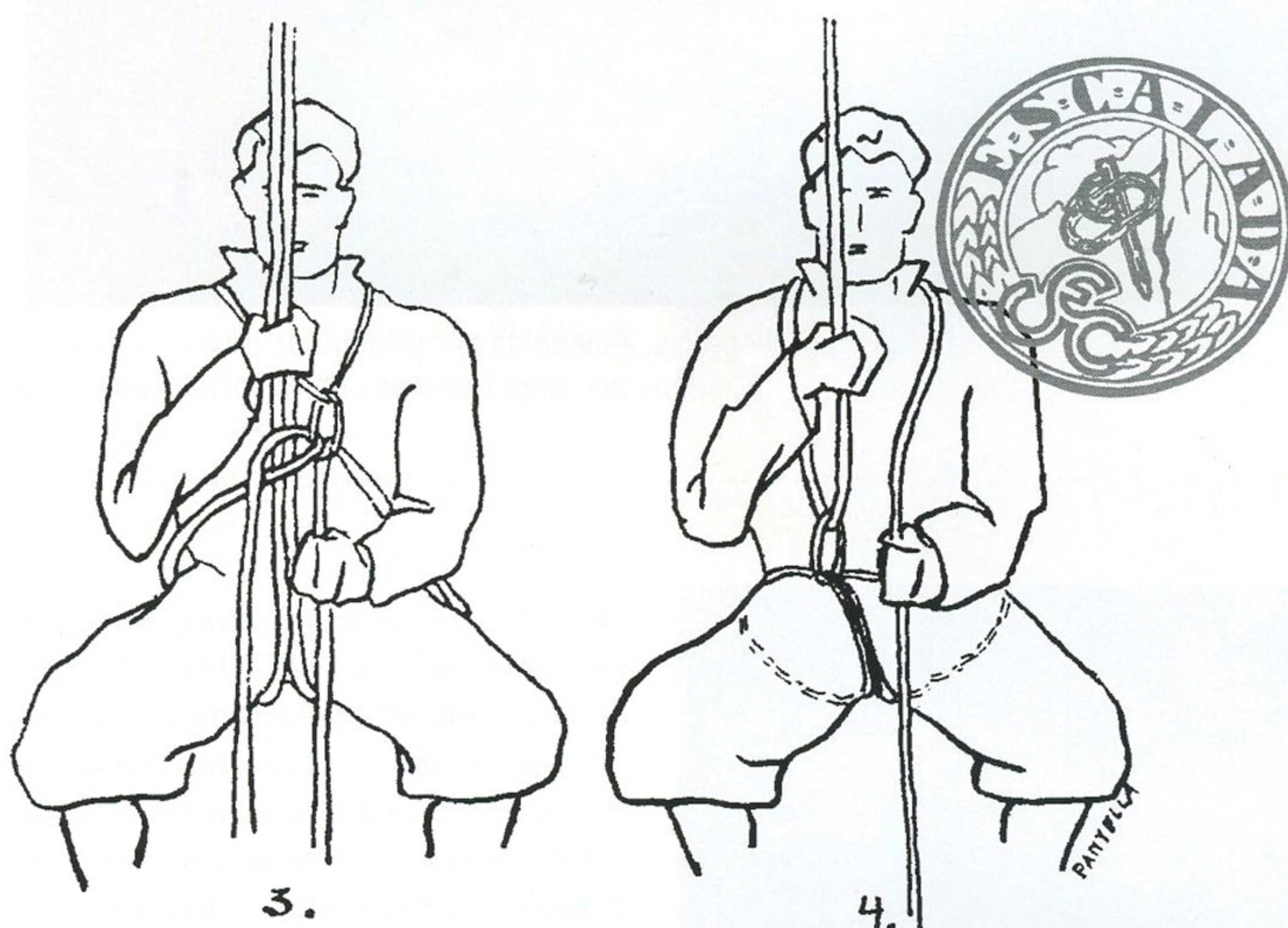
L'escalada a Catalunya arrelà amb força a principis del segle XX gràcies al coneixement que es tingué de les tècniques i gestes alpines dutes a terme molts anys abans en altres països europeus com França o Alemanya, així com pel contacte que alguns muntanyencs catalans tingueren amb escaladors d'aquests països. Aquesta activitat era contraposada a l'excursionisme català que s'havia practicat fins llavors, de tarannà cultural i científic, ja que la seva finalitat era purament de conquesta, aventura i esforç físic. L'escalada arribà també a la UEC i

s'hi consolidà fermament, tal i com reflecteixen les cròniques de l'època. És de destacar l'ascensió en solitari que en Josep Romeu efectuà l'agost de 1933 al difícil Encantat Petit (Pirineu Occidental Català) mitjançant una nova variant de la seva via normal. També hi ha constància d'escalades l'any 1935 a Sant Llorenç del Munt (el Cavall Bernat, la Castellassa de Can Torras i el Bolet de la Castellassa) i a Montserrat (la Talaia Gran, els Ecos i els Frares). El fort arrelament d'aquesta nova modalitat muntanyenca a la UEC queda palès en la publicació l'any 1935 per part

del seu *Comitè Permanent d'Edicions* del manual d'escalada "L'ús de la corda", una traducció fidedigna d'un original editat per la Secció Bavaresa del Club Alpí Alemany de Munic. Llastimosament, la guerra civil truncà en tots els aspectes l'esdevenir de la vida dels habitants del nostre país i la pràctica de l'escalada a Montserrat també resultà afectada, ja que la gran evolució que estava adquirint amb ascensions a agulles excepcionals com el Cavall Bernat, la Mòmia o el Lloro va quedar frenada en sec. Sortosament, la llavor havia germinat amb força.

### LA FIGURA DESTACADA D'EN JOAN PANYELLA RENOM

Acabada la guerra, les entitats excursionistes supervivents van reprendre la seva activitat sota un fort control i minvades de recursos. Els escaladors també van ser víctimes d'aquestes penúries, però gràcies a l'experiència d'alguns excel·lents membres que visqueren l'època de les primeres escalades van poder recomençar ràpidament la seva activitat amb ascensions atrevides i tècnicament complexes per l'època. A la UEC, un d'aquests escaladors va ser el barceloní Joan Panyella Renom (1918-1998), germà del reconegut escalador Jordi Panyella Renom, "Pany". En Joan Panyella, que de vegades signava com a Joan Pi o Pany II, ingressà com a soci de la UEC de Barcelona a finals de l'any 1935. A la circular de desembre del 1937 publicà un article basat en fragments del llibre alemany "Der Bergsteier", el qual venia a ser una ampliació del llibre "L'ús de la corda". El 26-7-1942 acompanyà el seu germà Jordi i altres membres històrics del GAM del CMB i del CADE del CEC en la primera ascensió de l'extraordinària Porra dels Flautats, una de les agulles més difícils i característiques de la muntanya santa. Després d'aquesta important primera, protagonitzà escalades a agulles verges esquerpes i complicades com l'esvelta Punxa dels Flautats (veïna de la Porra), l'encimbellada i característica agulla del Germà Paulí o la curta però difícil agulla dels Retornats. Però de les seves primeres, n'hi ha dues que destaquen per sobre de totes i que ascendí l'any 1943 acompanyat per l'Enric To-



Joan Panyella Renom, al centre de la imatge, protagonista de primeres escalades memorables a Montserrat. Font: col·lecció família Panyella Renom

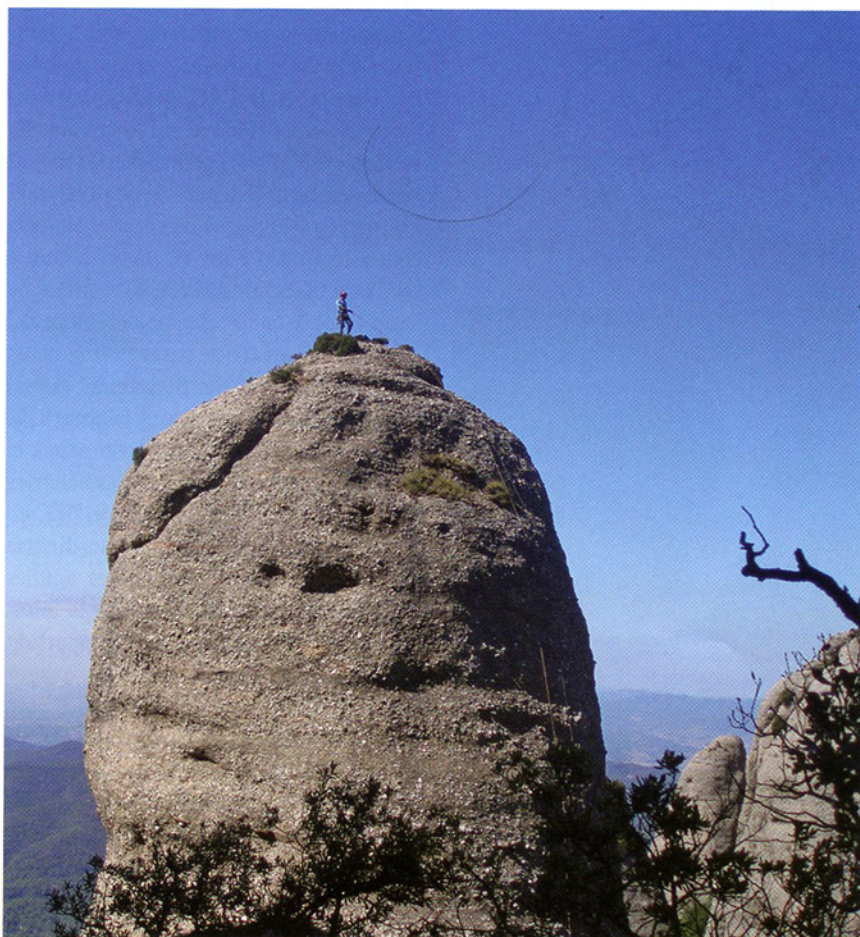
## Història de l'escalada a Montserrat: Les primeres de la uec durant l'inici de la postguerra (1939-1949)

rres Samitier. La primera d'elles va ser la llegendària Cadireta d'Agulles, la qual assoliren mitjançant l'ús d'un tronc com a espectacular pont entre la cinglera i la balmada agulla. La segona, juntament amb en J.A. Abenza, va ser la complexa i dificultosa agulla de la Creu, la qual havia estat intentada anteriorment i de manera infructuosa per diverses cordades i que ascendiren mitjançant un rocambollesc i complicat itinerari. L'any 1945, juntament amb l'Enric Torres, va rebre la medalla "mèrit UEC" de l'any 1944, atorgada per la delegació de la UEC de Barcelona als escaladors amb un major nombre d'ascensions de primer ordre efectuades durant la temporada anterior. L'allargada ombra del seu germà Jordi ha deixat en segon pla les gestes que en Joan protagonitzà a Montserrat, i és per això que cal reivindicar la seva figura i la dificultat de les primeres ascensions que realitzà durant el curt però intens període de poc més d'un any (1942-1943).



La Cadireta d'Agulles, ascendida per primer cop amb atreviment i enginy per Joan Panyella i Enric Torres l'any 1943

### RÀFOLS I RABAL, ELS PRIMERS A PETJAR LA TEMUDA CAPUTXA



L'any 1942, un fet tràgic sotragà el món de l'escalada catalana. El 26-7-1942, el mateix dia que en Joan Panyella i companys ascendiren per primer cop la Porra, el barceloní Vicenç Barbé Lledós perdé la vida mentre realitzava la segona temptativa d'ascensió a l'agulla anomenada la Caputxa. La jove (25 anys) i la popularitat de què gaudia aquest escalador (pertanyia al CEG, CMB i CEC) convertí el luctuós succés en una gran tragèdia, omplint de sentides cròniques els butlletins de l'època i envoltant la temible agulla d'una aurèola mítica, magnificada amb la col·locació al seu peu d'una creu d'homenatge i el posterior bateig amb el nom d'agulla Vicenç Barbé. Ens podem imaginar el que pot suposar anar a intentar l'ascensió d'un monòlit on ha succeït una tragèdia tan recent i dolorosa. Doncs aquest obstacle psicològic va ser superat el dia 10-7-1943 per la cordada de la UEC formada pels escaladors Antoni Ràfols i Enric Rabal, els quals ascendiren per primera vegada l'esquerpa, difícil, exposada i sostinguda via normal de la Caputxa, una agulla que ha esdevingut un símbol de l'escalada clàssica dels pioners a Montserrat. En Ràfols va ser president de la secció d'escalada de la UEC de Bar-

Escalador al cim de la mítica Caputxa.  
Els primers a gaudir-lo van ser Antoni Ràfols i Enric Rabal

celona i participà juntament amb en Joan Panyella, Gunther Oistrach i M. Bertran en la primera ascensió al Cavall Bernat de Montserrat per part de membres de la UEC el dia 20-9-1942. També el trobem en la tercera ascensió a la segona agulla o agulla Baixa de la Creu juntament amb en

Joan Panyella el 8-11-1942, així com en la meritòria tercera ascensió de la Boleta del Portell Estret juntament amb en Rabal, P. Folch i Josep Castell el 23-5-1943. Per la seva part, en Rabal va participar també en repeticions de mèrit i col·laborà en la confecció juntament amb Joan Panyella,

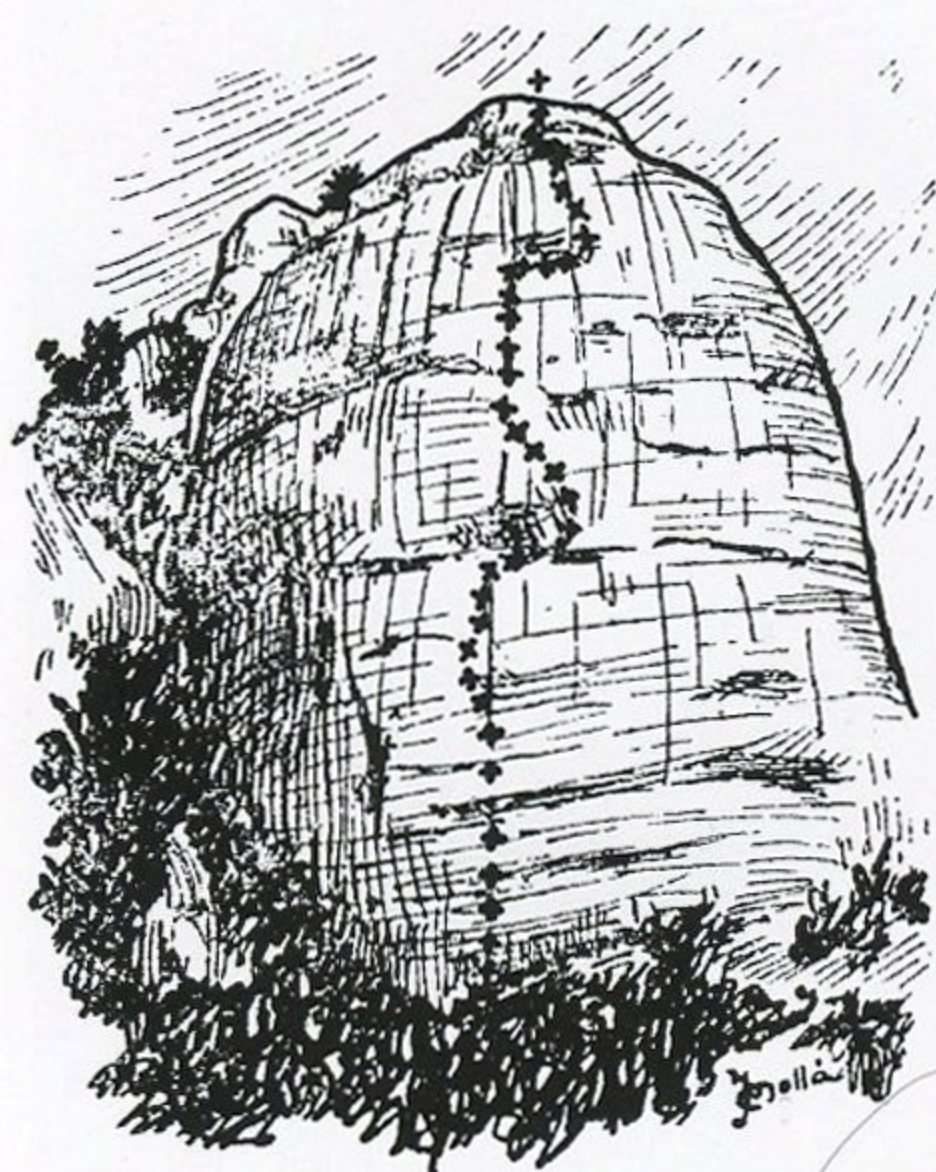
V. Bertolín i Joan Vilaseca d'un excepcional estand de recull d'escalades de la UEC en l'exposició regional d'escalada organitzada pel centre excursionista "Els Blaus" l'octubre de 1944, on apareixen dibuixades les primeres de la UEC efectuades a Montserrat fins llavors.

## PRIMERES ASCENSIONS ALS FRARES ENCANTATS I ALS ECOS

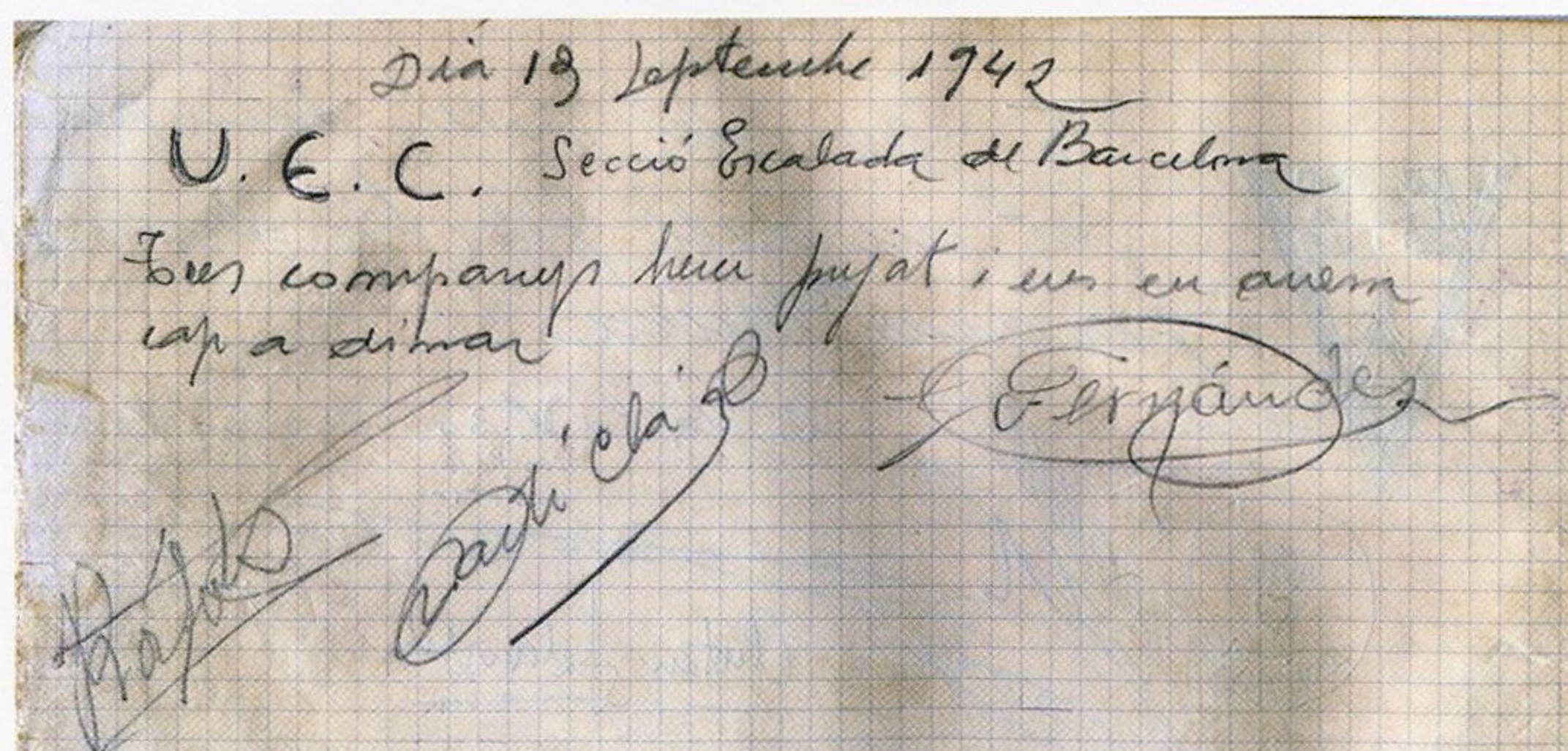
En la regió dels Frares Encantats, els escaladors Josep Grifoll Caminal, Joaquim Botey Segura, Agustí Trullols Delort i Josep Garriga Gibert, pertanyents a la UEC de Sants i al GEDE del CEG, van ascendir per primera vegada l'esquerpa Patata el dia 30-6-1946, sembla ser que amb l'ajut d'un tronc per superar els primers metres d'escalada. Una setmana després, el 7-7-1946, van repetir l'ascensió a aquesta agulla i des del seu cim descendiren fins a la bretxa que separa la Patata d'una esvelta agulla anomenada el Tub, a la qual van fer també la primera ascensió. El mateix jorn, aquesta fructífera cordada, molt activa durant la dècada dels 1940, realitzà la sisena ascensió del proper i difícil Dit. A la mateixa regió i a prop del Pas de Príncep, en Joaquim Xalmet Ardegas i l'històric escalador Josep Estorach Pons, ambdós de la UEC i del GEDE del CEG, ascendiren per primer cop el simpàtic però complicat Bitllet el dia 18-7-1947. La jornada següent, els dos protagonistes canviaren la regió dels Frares per la dels Ecos i el Bitllet per l'agulla de la Tempestat, i acompanyats d'en Francesc Esquerda Alsina realitzaren la primera ascensió a aquesta gran agulla, veïna del magnífic Faraó, sota l'amenaça d'una impressionant tempesta de llamps i trons i amb en Xalmet encapçalant valentament tota la llarga i difícil escalada.



L'ample vessant sud de la Panxa del Bisbe, on Josep Maria Balcells encapçalà l'obertura de la mítica via "pel davant"



Croquis original de la via "pel davant" de la Panxa del Bisbe. Font: circular de la UEC d'octubre del 1948



Escrit amb la signatura d'Antoni Ràfols (primera per l'esquerra) i companys trobat en un llibre de registre del Cavall Bernat de la Vall de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Font: Arxiu-Biblioteca del Centre Excursionista de Terrassa

## Història de l'escalada a Montserrat: Les primeres de la uec durant l'inici de la postguerra (1939-1949)

NO TOT EREN AGULLES VERGES: TAMBÉ S'OBRIEN VIES NOVES!

En aquests anys de conquesta d'agulles verges no era molt habitual l'obertura de noves vies d'escalada com a alternativa a les vies normals existents, a excepció dels casos en què s'obrien pensant que era el primer cop que s'ascendia una agulla. Tot i així, se n'obrien, i amb alguns membres de la UEC com a protagonistes. Un d'ells va ser l'actiu escalador Josep Castell Sabater, pertanyent també al GAM del CMB i al CEP, i condecorat amb la medalla "mèrit UEC" de l'any 1945. A part de protagonitzar repeticions molt meritòries, consta que va obrir un parell de noves rutes. Una d'elles va ser per una canal de la cara sud-est de la Gega del Camell (se suposa que de Sant Jeroni) juntament amb J. Valls el dia 12-10-1945, mentre que l'altra l'obrí el dia 17-6-1945 per la cara nord-oest de l'agulla anomenada l'Antipàtica, més coneguda per la Panxa del Bisbe. Aquesta ruta no ha transcendit més enllà de la circular de la UEC on apareix i, per tant, és de dubtosa o inaudita existència per la dificultat que presenta l'esmentada paret i la presència en aquest vessant de la via normal, escalada l'any 1944. El que sí que es tractà d'una nova via reconeguda i transcendent fou la que en Josep Maria Balcells obrí com a primer de corda i acompanyat pels membres del CADE del CEC Xavier Sirera i Jaume Pla el dia 29-8-1948 a la cara oest d'aquesta agulla i que es coneix amb el nom de "via pel davant". Ruta psicològica i difícil d'assegurar, havia estat objecte de diversos intents infructuosos fins que en Balcells, amb sang freda i buscant estratègicament els passos més lògics, obrí amb mestria aquest itinerari donant lloc a una de les escalades més respectades de tot Montserrat durant dècades. Per acabar el recull de vies, esmentarem la que en R. Millet i J. Vasell van obrir a la cara nord-est de la Campana el dia 16-10-1949. Es tracta d'un altre itinerari misteriós que per ubicació coincideix amb la via ràppel de la Campana, de la qual mai se n'ha sabut la data ni l'aperturista.

La dècada dels 1940 acabà i amb ella aquesta època daurada de primeres ascensions, però sortosament en seguiren d'altres amb les seves particularitats i protagonistes. Capítols de la història de l'escalada catalana que val la pena recordar i analitzar per conèixer millor els orígens i l'evolució d'aquesta activitat que és més que un esport.



La complexa i difícil agulla de la Creu

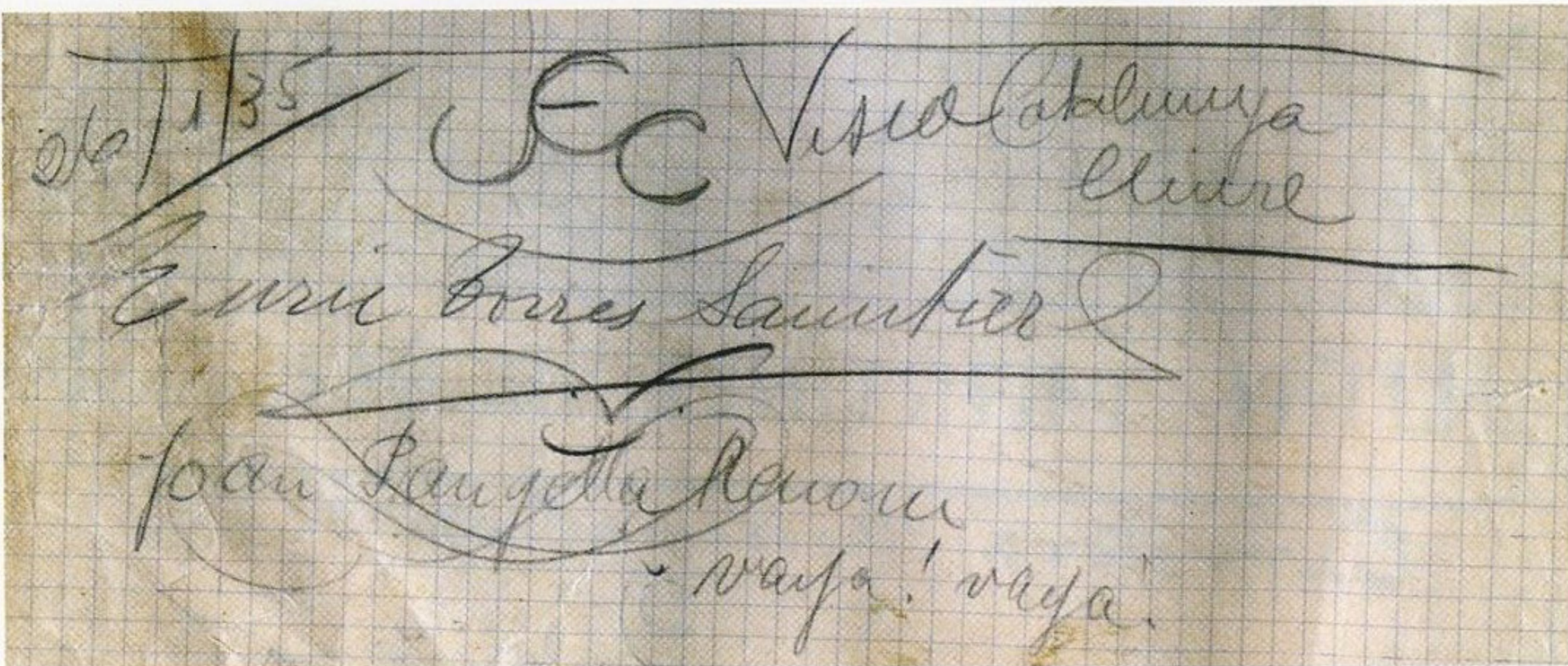




Escalant als Flautats (via Aleix de la Punxa), escenari de tres primeres de renom que duen el segell de la UEC

LLISTAT DE PRIMERES A AGULLES DE MONTSERRAT PROTAGONITZADES PER MEMBRES DE LA UEC DURANT L'INICI DE LA POSTGUERRA (1939-1949)

- |                                                                                                                        |                                                                                                        |                                                                                                          |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. <b>La Porra</b> , per Joan Panyella, Jordi Panyella, Jordi Farrera i Raimon Estrems el 26-7-1942.                   | 8. <b>La Caputxa</b> (o agulla Vicenç Barbé), per Antoni Ràfols i Enric Rabal el 10-7-1943.            | 11. <b>El Tub</b> , per Josep Grifoll, Joaquim Botey, Agustí Trullols i Josep Garriga el 7-7-1946.       |
| 2. <b>El Flautat Petit</b> (suposadament la Cara de la Vella), per M.Jou, Gunther Oistrach i V.Bertolín el 30-8-1942.  | 9. <b>L'agulla de la Creu</b> , per Joan Panyella, Enric Torres i J.A. Abenza l'11-7-1943.             | 12. <b>El Bitllot</b> , per Joaquim Xalmet i Josep Estorach el 18-7-1947.                                |
| 3. <b>El Sereno</b> , per Joan Panyella, M.Jou, Gunther Oistrach i M.Bertran l'11-10-1942.                             | 10. <b>La Patata</b> , per Josep Grifoll, Joaquim Botey, Agustí Trullols i Josep Garriga el 30-6-1946. | 13. <b>Agulla de la Tempestat</b> , per Joaquim Xalmet, Josep Estorach i Francesc Esquerda el 19-7-1947. |
| 4. <b>La Punxa</b> (o Segon Flautat), per Joan Panyella, M.Jou, Gunther Oistrach i M.Bertran el 12-10-1942.            |                                                                                                        |                                                                                                          |
| 5. <b>L'agulla del Germà Paulí</b> (o agulla de la Cova o dels Badocs), per Joan Panyella i Joan Vilaseca l'11-4-1943. |                                                                                                        |                                                                                                          |
| 6. <b>L'agulla dels Retornats</b> , per Joan Panyella i Enric Torres el maig de 1943.                                  |                                                                                                        |                                                                                                          |
| 7. <b>La Cadireta</b> , per Joan Panyella i Enric Torres el 27-6-1943.                                                 |                                                                                                        |                                                                                                          |



Escrit firmat per Joan Panyella i Enric Torres trobat en un llibre de registre del Cavall Bernat de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Font: Arxiu-Biblioteca del Centre Excursionista de Terrassa

# Història de l'escalada a Montserrat: Les primeres de la uec durant l'inici de la postguerra (1939-1949)



Imatge de l'estand de recull d'escalades de la UEC presentat per l'entitat en l'exposició regional d'escalada organitzada pel centre excursionista "Els Blaus" l'octubre de 1944. Font: circular de la UEC de novembre del 1944

Escrit amb la signatura de Josep Castell trobat en un llibre de registre del Cavall Bernat de la Vall de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Font: Arxiu-Biblioteca del Centre Excursionista de Terrassa

*Josep Castell de la UEC - GAM y CEP*

## SIGLES D'ENTITATS i GRUPS ESPECIALS D'ESCALADA ORDENADES ALFABÈTICAMENT

CADE: Centre Acadèmic d'Escalada (del Centre Excursionista de Catalunya).  
CEC: Centre Excursionista de Catalunya.  
CEG: Club Excursionista de Gràcia.  
CEP: Centre Excursionista Pirenaic.  
CMB: Club Muntanyenc Barcelonès.  
GAM: Grup d'Alta Muntanya (del Club Muntanyenc Barcelonès).  
GEDE: Grup Especial d'Escalada (del Club Excursionista de Gràcia).  
UEC: Unió Excursionista de Catalunya.

## AGRAÏMENTS

- Enric Ximenis (Arxiu Bibliogràfic i Excursionista de la UEC de Barcelona).
- Vicenç Giménez (Arxiu Bibliogràfic i Excursionista de la UEC de Gràcia).
- Joan Pérez Ventayol (Arxiu-Biblioteca del Centre Excursionista de Terrassa).
- Jaume Panyella Renom.

## BIBLIOGRAFIA

1942-1992. *50 anys del CADE*. Coordinat per Jaume Bonaventura i Ivars. Diversos autors. Editat per Editorial Montblanc-Martin. Barcelona, octubre de 1993.

*50 anys d'escalades 1941-1991 (Grup Especial d'Escalada del Club Excursionista de Gràcia)*. Diversos autors. Autoeditat pel Club Excursionista de Gràcia. Barcelona, any 1998.

Circulars de la Unió Excursionista de Catalunya (anys 1936-1949).

Revista digital *El Muntanyenc*, del CMSC. Article "Joan Panyella Renom (1918-1998). El "Pany" que va emigrar". Autor: Òscar Masó Garcia. Publicat el 12-1-2016.

*Enciclopèdia de l'Excursionisme. Volum I. (1876-1939)*. Josep Iglésies i Fort. Rafael Dalmau, Editor. Barcelona, any 1964.

*Història de l'escalada a Montserrat*. Josep Fatjó i Gené. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Col·lecció Cavall Bernat, nº 49. Barcelona, any 2005.

*Història social de l'excursionisme català. Dels orígens a 1936*. Francesc Roma i Casanovas. Oikos-Tau. Any 1996.

*L'ús de la corda*. Editat per la Secció Bavaresa del Club Alpi Alemany (Munic). Edició catalana a càrrec de la Unió Excursionista de Catalunya. Traducció de Francesc X. Riu i revisió i notes de Josep Romeu de la UEC. Segona edició desembre del 1935.

*Montserrat pam a pam (Operació Montserrat)*. Josep Barberà i Suqué. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Col·lecció Cavall Bernat. Volum nº 5. Barcelona, novembre de 1977.